

1. Kronološka shema za Halštat in Laten na slovenskem prostoru, absolutna in relativna kronologija.

Halštat

Ha A1 = 1200 – 1100

Ha A2 = 1100 – 1000

Ha B1 = 1000 – 900

Ha B2 = 900 – 800

Ha B3 = 800 – 700 => podzemelj 1 – trakokimerski vpliv

Ha C1 = 700 – 650 => Podzemelj 2 – trakokimerski vpliv

Ha C2 = 650 – 600 => Stična- Novo Mesto 1 – trakokimerski vpliv

Ha D1 = 600 – 550 => Stična- Novo Mesto 2 – trakokimerski vpliv

Ha D2 = 550 – 450 => Magdalenska gora – skitski vpliv

Ha D3 = 450 – 300 => Negovski horizont – keltski (japodski) vpliv

Laten

Lt A = 500 – 400 =>

Lt B1 = 400 - 350

Lt B2 = 350 – 270

Lt C1 = 270 – 150 => Mokronog 1

Lt C2 = 150 – 100 => Mokronog 2

Lt D = 100 – 35 => Mokronog 3

2. Halštatske in latenske kulture na slovenskem.

Halštat: dolenska – pokopavanje v rodovnih gomilah (Stična, Novo Mesto, Šmarjeta, Podzemelj, Magdalenska gora)

Štajerska – enojni žgani pokopi v gomilah

Svetolucijska – Prosto sežiganje mrtvih

Gorenjska, notranjska skupina (mogoče je treba vsako posebej opisat...)

Laten: mokronoška, viniška, idrijska skupina

3. 3 naslovi za Halštat 3 za Laten.

halštatski naslovi : **M. Hoernes** : Zur chronologie der gräberfunde von Watsch

Georg Kossack: Südbayren während der hallstattzeit

Stane Gabrovec : Halštatska kultura v Sloveniji

Frank Roy Hodson: Hallstatt- The Ramsauer Graves

Stane Gabrovec : Halštatske čelade jugovzhodnega kroga

Tone Knez : Novo mesto I

Latenski naslovi:

Jahr 1964

Dragan Božič : Die Erforschung der Latenzeit in Slowenien seit

Jaro Šašelj : K tisočletju pred rimsko zasedbo

Ulrike Binding : Studien zu den figürlichen fibulen

Derek Allen : The introduction to celtic coins

Wolfgang Kimmig: Das Kleinaspergle

Paul Jacobstahl: Early Celtic Art

4. sekire s štriki (Marjan tak pravi).

Menda gre za neke križne sekire iz halštata, ki so mele neki prevezano čez, menda je slika med materialom za halštat...

(dopolnilo) : Gre za križne sekire, ki so bile z »vrvjo« privezane na ročaj, lahko so jih uporabljali kot orožje ali kot orodje, razširjene po Evropi (od Grčije pa vse do Španije), v Angliji in na Irskem so te sekire bronaste. Pri nas so v Stični. Z pomočjo sekir ugotovimo razširjenost uporabe železove rude.

5. Slikica, grobovi iz Hallstatt.

Vse kar veš o najdišču Hallstatt

(dopolnilo): Halštatsko najdišče je bilo odkrito v 40. letih 19. stoletja. Preko 1000 izjemno bogatih grobov. Na tem območju so se nahajali bogati rudniki soli- okrog leta 500 se zgodi neka katastrofa in rudnik soli se zapre/ ga ne izkoriščajo več.

Halštat leži v sredini Alp – samo grobišče pa se nahaja v ozki dolini, kjer s bili tudi vhodi v rudnik. Pozicija Halštatske naselbine ni znana. Glavni izkopavalec na tem območju je bil Johann Georg Ramsauer (ob sebi je imel skupino odličnih risarjev- večina grobov je dokumentirana). Same najdbe iz halštatskih grobov se hranijo po vseh svetovnih muzeji.

Grobovi so bili žgani, skeletni in biritualni, skeletni zgoraj, žgani spodaj, dna grobov so bila steptana in obložena z prdatki.

Tipični prdatki so : meči, sulice, kovinski kosi vozov, nakit, kovinske posode. Pokopani so bili v nošah : moški opremljeni z orožjem, ženska noša (par očalastih fibul, pasovi, nekatere so imele havbe, obroči, uhani, zapestnice (obe roki).

Včasih so grobovi zastopani tudi z dvojnimi pokopom (kombinacija: skeletni/ žgani, mati/otrok, Mož/Žena, včasih tudi pokop oseb istega spola)-zelo redki skupinski pokopi!!!

Pogoste najdbe v grobovih so tudi kosti živali: popotnica, žrtvovanje živali (konji, psi, divje živali- jelen)

6. meči od lani (če se kdo spomni naj napiše zraven in pošlje vsem nazaj)

je ene 6 mečev: antenski meč, jezičastoročajni meč s trapezastim zaključkom, meč tipa gündelheim in mindelheim, halštatski meč in še neko že skor bodalo – to smo delali čisto na začetku...

(dopolnilo): Antenski meč: (tradicija iz starejšega obdobja) HaB +/- 1000 (ohranijo se do 5. stoleja nato izginejo)

Jezičastoročajni meč: Bd D, HaA- daljši meči nekoliko odebeljeno rezilo proti dnu (gündelheim, mindelheim)

Hallstattski meč: HaC z gobastim zaključkom, lahko so okrašeni z dragocenim materialom, dolgi rapirji – uporaba pri bojevanju na tleh.

Bodala: HaD -> (mlajši hallštat) zgornji zaključki v obliki konjskega kopita, podkvaste odbojne površine, praviloma so celi iz železa.

7. Konjeniška oprema (slikica), tip, sestavni deli, datacija.

Trakokimerijska konjska oprema z dvodelnimi žvalami (9-12 cm), usločen zgornji del brzd, majo 3 odprtine, kjer so pritrjene žvale. Na glavah so konji lahko meli paradni okras...

(dopolnilo) : datacija: HaC1 (tako mam napisano v zvezku- ne vem če je prav)

8. čelada, povezano z določenim kontekstom, časovno opredeli, še najdišče

lahko bi šlo za čelado iz Šmarjete...

Šmarjeta: 2. horizont (Podzemelj 2)HaC1 –zaščitna obrambna oprema-čelade

Najdenih 12 čelad tipa Šmarjeta/Ljubljana/ Skledasta čelada poseben način izdelave -> prepletene šibje, premažejo z glino- usnjena plast, nanjo falere, usnje v notranjost čelade. Falere značilne za dolenjske bojavnike (dolenjski Hallstatt), nekaj najdenih v panonski kotlini in pri Škocjanu. Pojavljajo se že v srednji bronasti dobi, skozi čas se spreminjajo – lokalni izumi /različice.

Lep prikaz čelade- figurina bojavnika iz Vač (nosi skledasto čelado s falerami)

9. Stična, tloris, način pokopa, katera kulturna skupina

Gre za utrjeno naselje, ki se razširja prot vzhodu in jugu. V naselbini je obstajal družbena struktura, katere obstoj se zrcali na grobišču- vsak rod je imel svoja grobišča. V sredini je grob ustanovitelja rodu, potomci pa so pokopani okrog. Grob ustanovitelja je lahko tudi prazen in je tam le simbolično. Ohranjenih je okoli 150 gomil. V središču običajno centralni pokopi

10. Kontekst, katero najdišče, datacija, oklepi z bradavicami

Stična, grob z 2 oklepoma (muskularnima oz. zvončastima)

Dopolnilo: Bojna oprema, muskulaturni zvončasti oklep , predstavlja tradicijo KŽG- teza: import, ki prihaja iz Grčije

Sestavljen iz 2h polovic, robovi so zviti in ojačani z bronasto ali železno žico, oklepi izdelani po meri imajo vratni ščitnik, okrašeni so z bunkicami, imajo ščitnik za tilnik.

Podobne kose najdemo v Grčiji (Argos)-podoben kot stiški oklep + čelada z ličniki.

Razširjenost oklep: tračanski prostor, olimpija italija, panonija (13- 10. stoletje) (opomba: to velja za oklep iz Stične ki nima bogato okrašenih bradavic)

Oklep z bogato okrašenimi bradavicami : Horizont Stična/NM (za tega nisem sigurna . jaz imam slikco v zapiskih ampak nič opisa- v sandrinah zapiskih pa tega oklepa sploh ni)

11. Zapestnice, en pomembnejših kontekstov, najdišče, žare (cikcak), fibule

Gre za grob 27 (Stična), kjer naj bi bila pokopana razmeroma mlada ženska (cca. 27 let). V grobu je najden diadem, nad diademom je morala imeti avbo. Na vsaki strani je bila avba okrašena s trolističi in pasovi, okrog vratu je imela ogrlico. Bila je stilno zelo enotna, imela je zlato pločevino. Okoli prsi je imela 24 fibul, ki so razmeroma dobro ohranjene in naj bi pripadale verjetno noši, ki je nekoliko izstopala od običajne: čolničaste fibule; fibule z oblogo (koščeno): žičnat lokec, na katerem so nanizani posamezni segmenti, nekateri s figuricami (levček, sfinga, ptički); različni tipi kačaste fibule; masivne drobne fibule: nimajo žičnatega čolničastega loka. Ogromna količina obročev: z zapestnicami iz bronastih trakov,

masivne bronaste zapestnice, okrašene z gravurami (v obliki jelkove vejice/ribje kosti). Naglavni okras: fini, žičnati obroči, okrašeni z vrezi. Pri nogah je imela nanožnice, ki so redkeje okrašene. Najdeni so bili uhani, bronasti gumbki (tradicija starejšega obdobja), preko tisoč jantarjevih in steklenih jagod (ogrlice?). Grob je bil prekrit s kamnitimi ploščami in je zaradi tega zelo dobro dokumentiran. Priložene so bile še 4 posode: 3 so stale na visoki nogi (izvihano ustje, okras: tekoča spirala, kanelure in strnjeni cik-cak). in ena skledica (najpogostejša posoda).

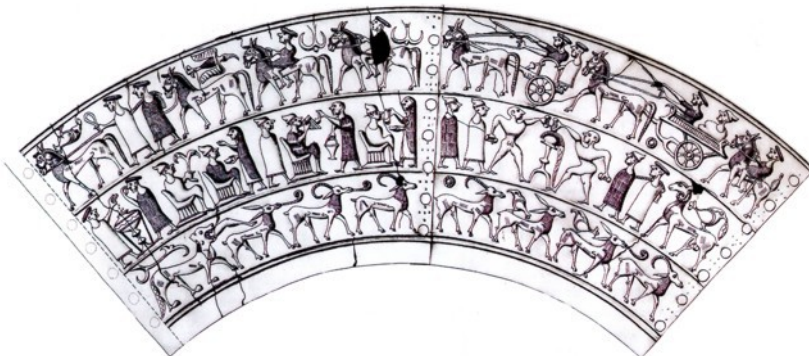
Lahko bi šlo za grob kneginje iz Stične (ki je mela na glavi diadem), najbogatejši ženski grob s 24 fibulami... HaD1

12. Isti tip, čelada z irokezo, sulice izmaličene, gumbi, lonec, leteče žvali (Verjetno) Horizont : skitskih vplivov HaD1/2 – čelada z irokezo = dvogrebenasta čelada (zgornji del čelade je v celoti ulit, sestavljena je iz 2h večjih kosov, 2 grebena na zgornjem delu čelade držita perjanico, te čelade pridejo iz Italije (pozno 8. Stoletje – HaB3)

13. Obtolčena čelada, sulice, drobni pridatki

Novo Mesto, čelada slovenskega tipa (negovska), ki je na eni strani poškodovana z udarci sekire (7 udarcev, en je šel skozi čelado)

14. Vaška situla

Našel domačin Grilc – hranjena v Narodnem muzeju. Nima grobne celote

Upodovitev : I. teza > epska pripoved

II. teza > žanrska upodovitev (tekmovanje pивske procesije)

Situle običajno okrašene z 3.-4. frizi (5.stoletje) negovske situle 1. friz –prav tako pripoveden.

Izdelava : plitvi relief, upodabljanje realnih predmetov.

- FRIZ:** sprevod : pajac vodi konja nad konjem ptica (krokar) –simbol smrti, oseba za njo ima na hrbtu sekuro (verjetno mišljena kot orodje) vodi na povodcu konja nad konjem spet ptica roparica (konj bo verjetno žrtvovan), sledita jim 2 jezdeca z kopicami, za njima upodobitev 2h vozov z vprego (2 različna dvokolesna vozova 1.voz = bojni (dva moža na njem) 2. voz = kočija (2. moža na njem) friz zaključuje konjenik.
- FRIZ : (levo)** 2 pajaca stojita pri posebni visoki posodi(kulturna posoda) in nekaj čarata, dodajata semena/dišave spuščata v posodo, sledijo 4 (pomembne) osebe, ki sedijo na prestolih (osebe so si med seboj podobne – lahko gre za upodobitev iste osebe) ob osebah na prestolu so »služabniki«, ki jim ves čas nekaj ponujajo (pijača,...) friz se nadaljuje v podobo boja po 2 pajaca na vsaki strani opazujejo, nadzorujejo boj med dvema gologlavima možema (boj z

ročkami)- verjetno kot nagrada za dvoboj je čelada, ki se nahaja med njima (dvo grebenasta z perjanico??) friz se zaključuje z podobo »ovna« in ptice katera ima v kljunu nek list ter sedi ovnu na hrbtu.

3. **FRIZ**: spreved kozorogov in koz na (levi strani) koncu pa pošast (lev), ki že žre eno kozo (vidi se nogica ☺). Ptice roparice sedijo na hrbtih nekaterih koz (simbol smrti).

Laten:

15. fibule z obrazi, tipologija, datacija, razprostranjenost

antropomorfne in zoomorfne fibule, srečamo jih od V Francije do osrednje SLO, J Nemčija, Češka, Slovaška, S Avstrija (do Dunaja), južno od nas jih ni – **značilne za LtA**

16. ovratnice ali zapestnice, misli da so ovratnice, najdišče tip, fibule iz zvitega železa

17. Čelada na špic in sulice, opiši najdbe in datiraj, zapestnica s profilom

Bojda bi lahko šlo za **čelado po perzijskem vzoru**

18. Tloris grobov, zviti meč, **očitno Dobova**, 3 žare, v drugem škarje, meč, sulica in druge drobne najdbe, grob moža in žene in še en grob moža in žene in otroka

19. Navaden oklep (Marjan pravi brez rokavov), ogrlica (zvita), lonec, ki ima na ostenju štrik skozi

20. Gradnja zidu, tip naselbin, kje, kdaj in zakaj

Oppida, pojavi se v 2. stol. BC – značilen tip obzidja – **muris Gallicus**. Grajen iz lesa in kamna, brune so položene pravokotno (mreža)- spleta z železnimi žebli (v Halštatu jih še ni). Ko je bila postavljena osnovna mreža, so kamne postavili tako, da so le lica brun gledala ven (težje zažgati tako obzidje). Posebnost te konstrukcije je še to, da je na notranji strani rampa. Pred obzidjem so globoki jarki, v notranjosti pa zemljeni nasipi v višini obzidja, za lažji dostop obrambe.

21. Relief, vojaki s ščiti, žrtvovanje, konjeniki.

Gundestrup (najdišče na Danskem). Kotel iz srebra, ki so ga Germani vrgli v neko močvirje po zmagi nad Kelti. Gre pa za keltski izdelek.